

Závěr

V současné době je otázka rozpočtové disciplíny zemí EU a zejména zemí eurozóny vysoce diskutovaným tématem, neboť do značné míry souvisí s fungováním jednotné měny euro a s konceptem ekonomické integrace evropských zemí jako takovým.

Tato diplomová práce se tedy zaměřila právě na tuto oblast, přičemž uvedla jak důvody pro regulaci rozpočtového hospodaření, tak vývoj právní úpravy v této oblasti a její aplikaci v konkrétních případech, analyzovala slabiny systému a možnosti změn.

Lze říci, že současná situace do značné míry potvrdila některé důvody pro regulaci rozpočtového hospodaření, které byly po teoretické stránce popsány již v době vzniku eurozóny. Potvrzen byl především důvod pro regulaci v podobě hrozby fiskálních a bankovních krizí, který je nyní nejvíce skloňován a který se ještě před několika lety mohl jevit jako málo pravděpodobný. V tomto smyslu tak současná hluboká ekonomická krize odkryla některé slabiny systému, neboť ukázala, že v dlouhodobém horizontu nefunguje až tak efektivně, jak jeho tvůrci předpokládali.

Na místě je tedy analyzovat vývoj a dosavadní fungování pravidel. V tomto ohledu je nutno poznamenat, že při aplikaci pravidel v konkrétních případech od počátku existuje určitá benevolence a snaha k širokému výkladu výjimek, což v konečném důsledku vede ke změkčování pravidel a k oddálení aplikace sankcí. Na vině jsou v tomto ohledu některá poměrně vágní ustanovení jak ve Smlouvě, tak v Paktu stability a růstu, které tento přístup do značné míry umožňují. Ke změně v tomto ohledu nedošlo ani během novelizací, ke kterým u Paktu stability a růstu došlo.

Jako slabinu systému lze hodnotit i současný sankční mechanismus, který teoreticky problémy dané země ještě více prohlubuje a v konečném důsledku by jejich negativní efekty mohly nést všechny země EU. Je tedy otázkou, zdali by i při splnění všech podmínek byly sankce reálně použity. Právě nejistota ohledně možného uvalení sankcí a poměrně dlouhý postup k nim vedoucí může být důvodem nedodržování pravidel.

Dalším důležitým momentem je značný politický aspekt dané problematiky, a to jak v oblasti zákonodárné při přijímání pravidel, kdy nedostatek politické vůle může bránit přijetí důsledné úpravy a dále i při samotné aplikaci existujících pravidel, kdy je velká míra rozhodovací pravomoci svěřena Radě jakožto do značné míry politickému orgánu.

Konkrétním projevem politické moci Rady pak byl případ Francie a Německa z roku 2003, kdy v Radě nebylo dosaženo potřebné většiny k přijetí rozhodnutí, které by postup při

nadměrném schodku posunulo do další fáze, ačkoli pro to byly splněny podmínky a umožnil odchýlení se od standardního postupu při nadměrném schodku v případě těchto zemí. Důsledkem tohoto přístupu bylo ohrožení kredibility celého systému, proto jej Komise následně napadla u Evropského soudního dvora. Soud sice nerozhodl o tom, že by Rada měla povinnost příslušné rozhodnutí přijmout, neboť k dané otázce se v řízení necítil být povolán, na druhou stranu však odmítl akceptovat zavádění náhradních ad hoc procedur v případech, kdy to může být pro určité země výhodné. Soud tedy svým rozhodnutím neučinil intervenci ke zpřísnění pravidel a k jejich automatické aplikaci, což lze v tomto konkrétním případě spatřovat jako signál, že nehodlá nahrazovat chybějící politickou vůli jak při tvorbě pravidel, tak při jejich aplikaci. Je však nutno podotknout, že přímé odpovědi na otázku povinnosti Rady přijmout určitá rozhodnutí se soud vyhnul.

Přes tento konkrétní případ však obvykle platí, že Rada jedná na základě doporučení Komise a od jejího doporučení se neodchyluje. To platí i v případě dosavadních řízení u České republiky, jejíž rozpočtové hospodaření lze do současnosti charakterizovat jako smíšené. Výhodou je stále ještě relativně nízká úroveň celkového zadlužení, problematická je však dynamika jeho růstu a chybějící reformy, které by reagovaly na stárnutí populace. Pokud jde o postup při nadměrném schodku, Česká republika již prošla jedním řízením, kde i přes určité obtíže dosáhla nápravy, byť to bylo do značné míry dáno poměrně vysokou dynamikou ekonomického růstu. V současné době probíhá další řízení, které bylo obdobně jako v ostatních zemích EU vyvoláno hlubokou ekonomickou krizí. Obecně lze říci, že zde zatím aplikace evropských pravidel rozpočtové disciplíny přílišné plody nepřinesla a úspěchy i neúspěchy v této oblasti šly spíše na vrub ekonomické výkonnosti. To ostatně není jen případ České republiky, neboť i mnohé země eurozóny z dlouhodobého hlediska nějakého výraznějšího zlepšení nedosáhly.

Nedostatečná účinnost pravidel rozpočtové disciplíny se tak zejména s ohledem na potřeby eurozóny stává předmětem úvah o změně pravidel. Problémem je zejména nedostatečný pokrok při snižování celkové úrovně zadlužení některých zemí, které se dostávají takřka na pokraj státního bankrotu, a ohrožují tak stabilitu celé eurozóny, která musí vynakládat značné prostředky na jejich záchranu.

Ve snaze zachovat kredibilitu eurozóny a zvýšit účinnost pravidel regulujících rozpočtovou disciplínu tak nyní probíhají politická jednání s cílem reformovat Pakt stability a růstu a posílit vynutitelnost pravidel. Iniciativu v tomto ohledu uplatňuje zejména Německo, které navrhuje zejména rychlejší a přísnější sankce, zpřísnění pravidel pro vysoce zadlužené země a pro země dlouhodobě porušující pravidla a dále i zahrnutí principů rozpočtové

disciplíny do národních rozpočtů. Mezi další zvažovaná opatření patří i schvalování rozpočtů členských zemí ze strany Komise.

Ať již nakonec bude přijata jakákoli reforma, měla by se minimálně umět vypořádat se slabinami současného systému. Měl by tedy být omezen prostor pro rozhodování Komise a Rady. Úprava by měla být vyjasněna a zbavena neurčitých pojmů, měly by být přehodnoceny a nově definovány sankce. Konečně by měl být vyšší důraz kladen na pokrok ve střednědobém horizontu zejména na přísnější aplikaci kritéria celkového veřejného dluhu u nejvíce zadlužených zemí.

Na druhou stranu však zřejmě nelze současný vývoj v eurozóně brát úplně katastroficky a vést úvahy o brzkém konci eura. Situace zatím podle mého názoru není úplně bezvýhodná a podobně jako ekonomický propad působil výrazný nárůst dynamiky zadlužování, může následný ekonomický růst napomoci k rychlejšímu a méně bolestnému návratu k udržitelné rozpočtové politice. Pozitivem je i to, že celá problematika získala značnou publicitu a k úsporám se staví celkem pozitivně i veřejné mínění.

Určitá obezřetnost je však na místě a je jisté, že beze změn pravidel se v tuto chvíli eurozóna neobejde. V tomto ohledu platí, že silné státy jsou sice ochotny pomoci slabším s ohledem na stabilitu celého systému, avšak nejsou tak ochotny činit do nekonečna. Do budoucna tedy bude důležité, jakým způsobem bude využita nejbližší doba jak na evropské úrovni, tak na úrovni jednotlivých států a zda nadcházející období ekonomického růstu opět nepovede k odložení řešení problémů.